

حدیث یوم الدار: نقد و بررسی تاریخی

نویسنده اول^۱، زهرا سرگزی

نام دانشگاه / موسسه، دانشگاه سیستان و بلوچستان m.j656685@gmail.com

چکیده

واقعه یوم الدار، یکی از رویدادهای مهم عصر نبوت است. این واقعه در تاریخ طبری آورده شده است. تاریخ طبری به عنوان یک منبع مورد وثوق که نویسنده آن علی رغم تاریخ نگار بودن جزء محدثان مورد قبول اهل تسنن نیز می باشد بطوری که لقب امام المفسرین را دارا است. در این مقاله اساس رفع شبهات بر اساس روایت تاریخ طبری می باشد. این حدیث از سوی تعدادی از علمای حدیث اهل تسنن مورد تردید قرار گرفته است و شبهاتی را پیرامون واقعه یوم الدار و آیه انذار

مقدمه

امروزه در علم حدیث با نقد و بررسی های متنوع از احادیث روبرو هستیم که باید در مورد آنها با تأمل برخورد نمود. البته باید توجه داشت که هیچ گاه یک محقق نمی تواند تمام آراء، نظریات و شبهات مطرح شده در مورد یک حدیث را مطالعه و بررسی نماید بلکه باید به عرصه هایی از یک موضوع که مورد مطالعه او هست رجوع کند در واقع به صورت گزینشی عمل نماید.

مقاله حاضر در زمره دغدغه های نقد یک حدیث از دیدگاه تاریخی است. هر چند که شاید پاسخ گوی تمام ایراد وارده نباشد و یا شاید نقد، تکرار نظریات صاحبان اهل فن حدیث باشد. اما نویسنده مدعی آن نیست که از نقد سایر محققان تأثیر نپذیرفته است. به ظن و گمان خود سعی نموده از دیدگاه جدید و نو به حدیث فوق نگاه کند.

در مقاله تلاش شده است حداقل امکان از نقد اهل حدیث که در زمینه، نقد حدیث یوم الدار بوده به صورت مجمل استفاده کند و در این جا شاید نظریه های مطروحه از نظر محققین نامقبول باشد. اما سعی شده است با نگاه به رویکرد تاریخ سیاسی، بعد از رحلت حضرت رسول در جستاری کوتاه به نتیجه دست یابد.

روش تحقیق سنتی، چرا که موضوع مورد تحقیق از باورهای سنتی و دینی برآمده است.

در مقاله حاضر تلاش گردیده با توجه به حدیث یوم الدار (یوم الواقعة) به تبیین نظریه جانشینی علی ابن ابیطالب بپردازد. با نگاه تاریخی و مقایسه با شیوه کلامی رویکردی دیگر بیاید در قسمتهای مختلف به واقعه یوم الدار زمان رویداد، تبیین آیات الهی در نص صریح امر وصایت، امامت و همچنین استناد حق جانشینی علی (ع) با توجه به سخنان و خطبه های ایشان استفاده شده است. رفع شبهات و دادن پاسخ به این شبهات نیز آورده شده است و سپس به مطالب پایان داده می شود. از جمله وقایعی که در تاریخ عصر نبوت از آن تحت عنوان یوم الواقعة یاد شده است اشاره به همان حدیثی است که در میان محدثان اسلامی

که کلیت، وصایت و خلافت و امامت علی ابن ابیطالب را قبول نداشته اند مطرح نموده اند. سعی شده است که با نگاه تاریخی به صورت مجمل به این شبهات پاسخ داده شود.

واژه های کلیدی:

حدیث یوم الدار (واقعه یوم الدار / قرآن و آیه انذار/ امامت و خلافت/ ابن تیمیة / علی ابن ابیطالب، بیان حق خلافت)

به حدیث یوم الانذار یا حدیث عشیره معروف می باشد. باید گفت محدثان بین واقعه یوم الدار، حدیث یوم الانذار تفاوتی قائل نشده اند و اصولاً دیدگاه حدیثی و کلامی به آن داشته اند در نقد و بررسی با ایراد شبهات در اثبات و یا رد این حدیث به سیاسی شدن آن که ریشه در وقایع و جریان های بعد از رحلت پیامبر داشته است بی توجه بوده اند و یا بر اساس منافع و شاید به دلیل ترس از بروز اختلاف و تعارض در آراء و یا به دلیل اشتباه کاری ناشی از تساهل و تسامح از عدم آگاهی از مفاهیم، الفاظ و جمله و نسیان حافظه انسانی و یا عدم ثبت برخی از رویدادها از جمله این حدیث باعث انتقال نادرست آن شده باشند. اگر بادی دیدی تاریخی به برخی از منابع مستند چون تاریخ طبری یا تفسیر ابن کثیر بیندازید می بینید که این روایت در صدر و ذیل آن تغییراتی را به خود دیده است.

حدیث یوم الدار از جمله احادیثی است که سیاست عملی حضرت رسول (ص) را از گفتار پیامبری امی در شبه جزیره عربستان تا رئیس ساختار حکومتی و سیاسی در جهان اسلام را نشان می دهد.

اگر چه ریزش باورهای سیاسی بعد از پیامبر این حدیث را به چالش های کلامی و لغوی کشاند. و معیارهایی را در میان محدثان از جهت صحت و سقم حدیث، حجیت حدیث (عمل به روایت)، متن روایت اعتبار سند، شمار راویان و ... را به وجود آورد.

در منابع تاریخ روایی، از سه رویداد عنوان یوم الدار نام برده شده است.

یوم الدار: شب خوابیدن علی ابن ابیطالب به جای پیامبر در بستر ایشان که به لیله الممیت معروف است.

یوم الدار: روز کشته شدن خلیفه سوم، عثمان ابن عفان که در مدینه اتفاق افتاد.

یوم الدار: واقعه روز خانه پیامبر که در آغاز دعوت علنی به وقوع پیوست. که مراد از یوم الدار در اینجا، روز واقعه خانه پیامبر در آغاز دعوت علنی می باشد. حضرت محمد (ص) پس از مبعوث شدن به رسالت در جامعه ای که نظام قبیلگی، جهل و خرافه پرستی، تعدد ادیان "